

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

aliunde quàm ex objecto habendas: Ergo non A
constituit speciem moralitatis, mediam inter
bonitatem & malitiam. Major patet: ratio enim
generica positiva non potest per puram nega-
tionem contrahi & determinari ad certam spe-
ciem, cum ex ente & non ente non possit ali-
qua species constitui: moralitas autem actuum
humanorum in aliquo positivo consistit, ut dis-
putatione præcedenti ostendimus: Ergo om-
nis species moralitatis debet esse positiva, &
per aliquid reale & positivum constitui. Minor
autem, in qua est difficultas, sic probatur. Om-
nis species positiva debet posse salvari in aliquo
individuo: Sed non potest dari aliquis actus in-
differens in individuo, ut docet S. Thomas hic
art. 9. & nos infra disp. 5. ostendemus: Ergo in-
differencia non est species aliqua positiva mora-
litas in actibus humanis, sed sola negatio boni-
tatis & malitiæ, cum non repugnantia ad
eas aliunde quàm ex objecto habendas. Unde
idem S. Doctor ibidem sibi hoc argumentum
objicit: *Nulla species est qua sub se non conti-
neat vel continere possit aliquod individuum:
Sed aliquis actus est indifferens secundum suam
speciem, ut dictum est: Ergo videtur quod ali-
quis actus individualis potest esse indifferens.* Et
respondet: *Aliquem actum esse indifferens secun-
dum suam speciem, potest esse multipliciter:
uno modo sic, quod ex sua specie debeatur ei quod
sit indifferens; & sic procedit ratio: sed tamen
isto modo nullus actus ex sua specie est indiffe-
rens; non enim est aliquod objectum humani
actus quod non possit ordinari vel ad malum vel
ad bonum, per fidem vel circumstantiam. Alio
modo potest dici indifferens ex sua specie, quia
non habet ex sua specie quod sit bonus vel malus;
unde per aliquid aliud potest fieri bonus vel ma-
lus: sicut homo non habet ex sua specie quod sit
albus vel niger, nec tamen habet ex sua specie
quod non sit albus aut niger, potest enim albedo
vel nigredo supervenire homini aliunde quàm
à principiis speciei.* Quibus verbis ponit S. Do-
ctor indifferentiam actuum humanorum, non
in aliquo positivo quod desumatur ab objecto,
sed potius in negatione formalitatum, quæ ab
objecto desumuntur, cum non repugnantia ad
eas aliunde habendas, scilicet à fine aut circum-
stantiis: & sic solvit argumentum sibi proposi-
tum, & salvat non dari actum indifferentem in
individuo, licet aliquis actus dicatur indiffe-
rens ex sua specie: quia non dicitur indifferens
ex sua specie positivè, sed negativè, quatenus
ex vi suæ speciei, in esse entis consideratæ, nec
bonitatem nec malitiam moralem sibi vendicat,
potest tamen utramque habere aliunde: Eo mo-
do quo natura humana non habet secundum se
quod sit singularis, aut universalis, potest tamen
aliunde habere universalitatem, nempe ab
intellectu, & singularitatem à principiis indivi-
duantibus.

23. Probatur secundò conclusio: Duæ sunt tan-
tùm species moralitatis objectivæ: Ergo & mora-
litas formalis. Consequentia patet: quia
moralitas formalis in actibus humanis desum-
mitur à moralitate objectiva, quæ reperitur in
objectis. Antecedens probatur: Objectum non
respicit rationem & regulam, nisi aut ipsam
adæquando, aut non adæquando; si eam adæ-
quet, est ipsi conforme; si non adæquet, diffor-
me: Ergo duplex tantùm moralitas objectiva
potest reperiri in objectis actuum humanorum,

nempe conformitas cum lege, quæ specificat
bonitatem moralem, & difformitas seu devia-
tio à lege, quæ malitiam moralem constituit:
& inter illas nullum potest dari medium posi-
tivum, sed tantùm negativum per negationem
utriusque extremi, sicut nec inter par & impar,
simile & dissimile. Hanc rationem tangit D.
Thomas hic art. 8. his verbis: *Actus humanus
quia dicitur moralis, habet speciem ab objecto re-
lato ad principium actuum humanorum, quod est
ratio. Unde si objectum actus includat aliquid,
quod conveniat ordini rationis, erit actus bonus
secundum suam speciem, sicut dare elemosynam
indigenti: si autem includat aliquid quod repug-
net ordini rationis, erit malus actus secundum
speciem, sicut furari, quod est tollere aliena. Con-
tingit autem quod objectum actus non includit ali-
quid pertinens ad ordinem rationis, sicut levare
festucam de terra, ire ad campum, & huiusmodi;
& tales actus secundum speciem suam sunt indif-
ferentes.* Ubi, ut vides, ordinem ad rationem, ex
quo est tota moralitas, dividit adæquatè in ordi-
nem convenientiæ, qui constituit bonitatem, &
in ordinem disconvenienciæ, qui constituit mali-
tiam: quicquid verò nec conveniens est, nec
disconveniens, sed indifferens, excludit à præ-
dicto ordine, & consequenter à linea moralita-
tis, quæ in eo consistit.

C Dices, inter conveniens & disconveniens me-
diare indifferens, seu non conveniens regulæ, &
hoc esse tertiam speciem moralitatis, distinctam à
bonitate & malitia.

Sed contra: Vel hoc quod dicitur non con-
veniens, subest actu regulæ rationis, vel non?
Si non subest, eo ipso nulla dabitur in eo mora-
litas, quæ essentialiter consistit in prædicta
subjectione; atque adedò indifferentia illa, vel
non convenientia, non erit species moralitatis.
Si autem subest, prædicta non convenientia
nequit esse solùm negativa, sed privativa, vel
contraria, quæ est idem ac disconvenienciæ: si-
cut omisso actus est privatio culpabilis & pec-
caminosa, quando talis actus subest legi & ca-
dit sub præcepto. Neque valet, si dicas actum
indifferentem cadere sub lege, non præcipiente
aut prohibente, sed permitte, & ex illa ejus
objectum aliquam moralitatem habere. Nam,
ut infra dicemus, actus indifferens non cadit
sub lege positivè, sed solùm negativè, inquan-
tum lex non curat de ipso, & ab eo suam dispo-
sitionem retrahit; quod ad moralitatem non
sufficit.

S. I.

Solvuntur objectiones.

E OBJICIES primò: Ex D. Thoma hic art. 25.
8. ad 1. & qu. 1. de malo art. 1. & qu. 2. art. 5.
Bonum & malum in moralibus non opponuntur
immediatè: Ergo mediat inter illa tertia aliqua
species, quæ non potest esse alia quàm indiffe-
rentia.

26. Respondeo: Bonum & malum non esse op-
posita immediatè simpliciter, & absolutè, quia
inter illa absolutè datur medium, nempe actus
humanus physicè consideratus: Sed solùm in ge-
nere moris, quatenus immediatè dividunt ge-
nus illud, sicut rationale & irrationale dividunt
animal.

27. Objicies secundò: Omnis actus ex deliberata
voluntate procedens, est moralis: Sed actus in-

differeus secundum speciem, ut ire in hortum, colligere flores, levare festucam, ex deliberata voluntate procedunt, ut supponimus: Ergo sunt morales, subindeque aliquam speciem moralitatis constituunt. Minor patet, Major autem probatur ex D. Thoma supra qu. 1. art. 3. in fine corporis ubi ait: *Idem sunt actus morales, & actus humani*: Sed actus qui ex deliberata voluntate procedunt, sunt humani, ex eodem S. Doctore ibidem art. 1. sic dicente: *Ille ergo actiones proprie humana dicuntur, quae ex deliberata voluntate procedunt*: Ergo actus ex deliberata voluntate procedentes, sunt morales.

28. Respondeo distinguendo Majorem: est moralis secundum speciem & ex objecto, nego: in individuo, & ex fine, vel aliis circumstantiis, concedo. Sicut ergo omnis homo in individuo vel est albus, vel non albus; si tamen homo spectetur secundum essentiam, neque est albus, neque non albus, sed abstrahit ab utroque: ita similiter licet quilibet actus liber in individuo sit moralis, si tamen consideretur secundum rationem specificam & prout tendit in objectum abstrahens à bonitate & malitia, non est moralis, vel non moralis, sed abstrahit ab utroque.

29. Instabis: Actus levandi festucam v. g. prout praecise terminatur ad tale objectum, praescindendo à quacunque alia circumstantia, sit ex deliberata voluntate: Ergo secundum rationem specificam, & prout terminatur ad tale objectum; est moralis, & consequenter sub aliqua specie moralitatis. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 5. in corp. sic ait: *Si ergo loquamur de actu morali secundum suam speciem, sic non omnis actus moralis est bonus vel malus, sed aliquis indifferens*. Ubi actum indifferentem appellat moralem secundum suam speciem: Non ergo solum ex ratione individuali, & ex fine, aut aliis circumstantiis, sed etiam ex objecto, & ratione specifica moralis est.

30. Respondeo, quod licet actus indifferens, ut talis, & secundum rationem specificam consideratus, procedat à ratione, seu voluntate deliberata, modo physico, scilicet cum indifferentia ad utrumlibet, non tamen ab ea procedit modo morali, quia ab ea non procedit per principia moralia, & cum determinatione legis: unde ut talis non pertinet ad genus moris, nisi solum initiativè, radicaliter, & indirectè, quatenus adjuncta aliqua circumstantia potest inducere moralitatem; eo modo quo fundamentum pertinet initiativè ad genus relationis, & negatio ad genus formae quam removet. Et in hoc sensu D. Thomas loco citato actum indifferentem vocat moralem secundum suam speciem.

31. Urgebis: Ille actus est formaliter moralis, qui est subiectus legi, & circa quem lex habet specialem actum: Sed actus ex objecto indifferentes, sunt subiecti legi, & respectu horum lex habet aliquem specialem actum: Ergo sunt morales formaliter & essentialiter, & non solum fundamentaliter & initiativè. Major patet: quia moralitas actus sumitur ex subiectione ad legem aliquid de eo distantem. Minor probatur ex D. Thoma infra qu. 92. art. 2. ubi docet quod lex habet tres actus, scilicet prohibere, praecipere, & permittere. Et addit: *Sunt autem tres differentia actuum humanorum. Quidam sunt boni ex genere suo, & respectu horum ponitur legis actus praecipere seu imperare. Quidam au-*
Tom. III.

tem sunt actus mali ex genere suo, sicut actus vitiosi: & respectu horum lex habet prohibere. Quidam vero ex genere suo sunt actus indifferentes: & respectu horum lex habet permittere. Ergo circa actus indifferentes datur aliquis specialis actus legis, scilicet permissio.

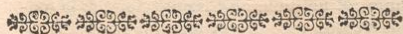
32. Confirmatur: Nihil est in rerum natura, sive bonum, sive malum, sive indifferens, quod actu non cadat sub divina providentia: Ergo etiam quod non cadat sub aliqua lege, saltem sub lege aeterna, quae est prima regula totius moralitatis. Ergo actus indifferentes sunt subiecti legi, subindeque intra genus actuum moralium existunt, & aliquam speciem moralitatis constituunt.

33. Pro solutione hujus argumenti, sciendum est, permittere diti actum legis positivum, & negativum. Dicitur actus positivus uno tantum modo, quando scilicet lex dispensat in aliquo quod debebat fieri, v. g. in recitatione officij, in jejunio, & similibus quae lex praecipit, & in quibus superior ex justa & legitima causa dispensat. Dicitur verò actus negativus quadrupliciter. Primò quando lex non praecipit quod melius est: sic matrimonium dicitur permissum, quia virginitas non est in praeepto. Secundò quando lex non prohibet: sic convolare ad secundas nuptias dicitur permissum, quia non est prohibitum. Tertio quando aliquid non impedit, cum possit: sic Deus dicitur permittere peccatum, quia illud non impedit. Quarto quando lex non punit aliquid malum ad vitandum deterius. Ad hoc ergo ut aliquis actus sit in genere moris, debet ejus objectum esse subiectum legi positivè, id est secundum actum positivum, & non sufficit quod subdatur negativè: actus autem cujus objectum subditur legi positivè permittenti, est bonus, si fiat eo modo quo lex permittit; malus verò, si fiat alio modo: quia in primo casu est conformis legi dispensanti, & tollenti ab objecto deformitatem quam alias haberet; in secundo verò est circa objectum difforme legi. Hoc praemisso:

34. Ad argumentum respondeo, distinguendo Majorem: Ille actus est formaliter moralis, qui est subiectus legi, positivè, concedo Majorem: negativè, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Actus indifferentes ex objecto sunt subiecti legi, negativè, concedo: positivè, nego. Illi enim dicuntur permitti à lege solum negativè, quia lex de illis non curat, nec eos praecipit aut prohibet, sed eis suam dispositionem negat, merè indifferenter se habendo circa illos. Unde quando S. Thomas docet permittere esse actum legis, vel loquitur de permissione positiva, quae lex dispensat in aliquo quod erat prohibitum, & non licebat fieri, illudque permittit, v. g. comedere carnes tempore quadragesimae, aut nuptias cum consanguinea in secundo gradu: vel si loquatur de permissione purè negativa, non sumit actum proprie & strictè, sed lato modo, & prout abstrahit ab actu vero, qui dicitur talis realiter, & ab actu grammaticaliter dicto, qui in re talis non est, sed significatur ad modum actus, ut quiescere, oriri, & similia, quae licet verè actus non sint, imò potius sint carentiae actus, tamen ad modum actus significantur.

35. Ad confirmationem, concessio Antecedente, distinguo Consequens: Nihil est quod non cadat sub lege aeterna, ut est ratio divinae providentiae, & in ordine ad Deum, transeat: quod

non cadat sub lege æterna, prout est regula voluntatis creatæ, ac proinde in ordine ad nos, negatur. Igitur lex æterna potest dupliciter considerari: vel ut est ratio divinæ voluntatis, quæ regulantur actus ipsius Dei in productione & gubernatione creaturarum: vel ut medio dictamine rationis participatur in nobis, & applicatur ad regulandum actus nostros, prout à nobis liberè exercentur. Primo modo sub illa cadunt omnia quæ sunt in rerum natura, sicut omnia cadunt sub providentia & voluntate divina: secundo autem modo ea solum cadunt sub illa, quæ cadunt sub hominis potestate, secundum quod de illis ratio dicitur esse ab homine facienda, vel non facienda: & quia de indifferentibus secundum se nihil dicitur, idè prout sic non cadunt actu sub prædicta lege, atque adeò ex habitudine ad illam non recipiunt aliquam speciem moralitatis.

DISPUTATIO III.

De principiis moralitatis.

Ad eandem quæst. D. Thomæ.

TRIA assignat Divus Thomas artic. 2. 3. & 4. hujus quæstionis 18. moralitatis principia: nempe objectum, circumstantias, & finem, de quibus breviter hic agendum est.

ARTICVLVS PRIMVS.

An prima & specifica moralitas in actibus humanis ex objecto desumatur?

OBIECTVM non sumitur hic communiter, & in tota sua latitudine, pro omni quod obicitur voluntati; sic enim comprehendit etiam finem & circumstantias, cum omnia ista à voluntate attingantur: sed sumitur proprie & strictè, pro eo scilicet quod primò & per se obicitur actui, & ab eo attingitur; quo pacto distinguitur à fine, & à circumstantiis, quæ secundariò tantum & ex consequenti ab actu morali attinguntur. Hoc præmissò: pro resolutione difficultatis propòsitæ, sit

S. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

I. **D**ico igitur, Primam & specificam actuum humanorum moralitatem sumi ex objecto, non quidem in esse rei & physicè, sed in esse morali, & ut consonat, vel dissonat rationi, considerato.

Probatum prima pars ratione D. Thomæ hic artic. 2. Sicut in naturalibus prima & specifica bonitas rei naturalis sumitur ex forma, quæ dat illi speciem; ita in moralibus prima & specifica bonitas moralis attendi debet ex forma, quæ dat speciem actui humano: Sed objectum se habet ut forma dans speciem actui morali: Ergo ab eo sumitur prima & specifica bonitas moralis in actibus humanis. Minor probatur: Omnis motus &

via ad terminum, respicit ipsum tanquam propriam formam; quia comparatur ad eum veluti potentia ad actum, & sicut determinabile ad determinativum: Sed actus est essentialiter via & tendentia ad objectum: Ergo &c. Quod diximus de bonitate, dicendum est etiam de malitia: Sicut enim in naturalibus primum malum est, si res genita non consequitur formam specificam, puta si non generetur homo, sed aliquid loco hominis: ita primum malum in actionibus moralibus est, quod est ex objecto: subdit S. Doctor ibidem.

Confirmatur: Actus moralis est essentialiter respectivus, nedum in esse naturæ, sed etiam in esse moris: Ergo debet sumere primam suæ moralitatis speciem ab eo quod primariò respicit: Sed primum quod respicit, tam in esse physico, quam in esse moris, est objectum; circumstantias enim attingit secundariò tantum & ex consequenti: Igitur sumit primam speciem moralitatis ab objecto.

Quod autem (probatum secunda pars conclusionis) eam non sumat ab objecto in esse rei, sed in esse moris considerato, patet: quia diversi actus voluntatis, quorum unus est bonus, & alter malus, possunt ferri in idem objectum in esse rei & entitativo: nam eadem pecunia v. g. potest esse objectum furti, & restitutionis; idem cibus objectum gula, & temperantiæ; eadem femina matrimonio conjuncta objectum adulterij, & actus conjugij; quemadmodum in scientiis eadem conclusio, ut attingitur & demonstratur per diversa media, pertinet ad diversas scientias: unde sicut unitas specifica scientiarum sumitur ab objecto, non in esse rei, sed in esse scibilis spectato; ita prima & specifica actuum humanorum moralitas est ex objecto, non in esse rei, sed in esse moris, & ut consonat vel dissonat rectæ rationi, considerato.

S. II.

Præcipua objectiones solvuntur.

PLURES tamen ac difficiles contra hanc conclusionem fieri solent instantiæ. In primis obicitur: Actus humanus debet sumere primam suæ moralitatis speciem ab eo quod primò respicit: Sed primum quod respicit est finis, objectum enim est volitum propter finem, ac proinde finis est prius volitus: Ergo actus humanus primam suæ moralitatis speciem non accipit ab objecto, sed à fine. Unde S. Thomas hic artic. 6. & supra qu. 1. artic. 3. docet actus morales sumere speciem ex fine.

Respondeo, primum quod actus humanus respicit, esse quidem finem operis, qui dicitur finis intrinsecus, & coincidit cum objecto, non verò finem operantis, qui dicitur extrinsecus. Ratio est, quia tendentia ad hunc vel illum finem operantis accidit actui humano, & esset idem quamvis in illum non tenderet; cum tamen ordo ad finem intrinsecum insit illi per se & invariabiliter: ut patet cum quis vult dare eleemosynam ad satisfaciendum pro peccatis; volitioni enim dandi eleemosynam, secundum se sumptæ, accidit ordinari ad satisfaciendum, & esset eadem ablata hac ordinatione; tendentia verò ad ipsam eleemosynam honestatem tanquam ad finem intrinsecum, ita inest illi per se, ut eà sublatà evanesceret. Unde quando D. Thomas locis citatis docet actus humanos seu morales sumere speciem à fine, loquitur de